DE INLANDSCHE HEMIPTEREN

BESCHREVEN EN MEERENDEELS OOK AFGEBEELD

DOOR

S. C. Snellen van Vollenhoven.

Eerste stuk met twee platen.

INLEIDING.

Het is mijn voornemen in langzaam elkander volgende opstellen in dit Tijdschrift alle inlandsche Hemipteren te beschrijven; de grooteren, die der beide eerste familien zijn waarschijnlijk reeds allen tot mijne kennis gekomen; voor het bijeenbrengen der kleinere soorten roep ik de hulp van alle Nederlandsche entomologen in en voornamelijk van hen wier welwillendheid mij reeds zoo vaak gebleken is.

Gelijk men weet, wordt de Orde der Hemipteren niet zoozeer door de natuur en inrigting der vleugels, als wel door die der monddeelen gekenmerkt. Deze bestaan namelijk uit een zuigtoestel, gevormd uit zes deelen, eene gootvormige naar boven als toeslaande onderlip, in welke vier borstelharen besloten zijn, die de boven- en onderkaken der kaauwende insecten vertegenwoordigen, en eindelijk een gewoonlijk zeer smalle, wigvormige bovenlip, die den zuiger aan de bovenzijde bij den wortel sluit. Men wil, dat de mannetjes van eenige coccus-soorten geheel van monddeelen verstoken zouden zijn; bij alle overige Hemiptera is de mondtoestel naar het zoo even beschreven model gevormd.

Wat de vleugels betreft, hunne inrigting verdeelt de orde in twee groote afdeelingen; de bovenvleugels zijn namelijk zamengesteld uit tweederlei weefsel, een lederachtig en een vliezig, of wel zij bestaan geheel uit een vliezig weefsel, met luchtbuizen, zoogenaamde aderen doortrokken. De dieren der eerste afdeeling worden *Heteroptera*, die der tweede *Homoptera* genoemd. Wij zullen ons voor als nog tot de eerste bepalen en eene korte algemeene beschrijving geven der ligchaamsdeelen van de dieren, die er toe behooren.

Het ligchaam is, gelijk bij alle volkomen insecten, uit drie voorname deelen gevormd, den kop, het borststuk (*thorax*) en het achterlijf. De kop, gewoonlijk zeer diep ingedoken in de voorste opening van het borststuk, heeft nimmer eene zoo groote gemakkelijkheid van beweging als de kop der vliegen, ofschoon bij sommige Capsinen en Reduvinen eene halsvormige verlenging van het achterhoofd zigtbaar is. Aan den kop worden verschillende streken onder verschillende namen onderscheiden, als schedel, voorhoofd, aangezigt, wangen, keel enz. wier grenzen niet in het algemeen op te geven zijn en wier eigenlijke plaats men gemakkelijk bij analogie kan vaststellen. Boven op, aan de zijden van den kop ziet men de twee zamengestelde oogen, die dikwijls zeer groot, een enkele maal als gesteeld zijn; bijoogjes of enkelvoudige oogen (*ocelli*) zijn dikwijls voorhanden en dan op den schedel tusschen de groote oogen, doch meer naar achteren geplaatst.

De sprieten, gewoonlijk ter wederzijde voor aan den kop ingeplant, bestaan uit 3, 4 of 5 leedjes, waarbij echter moet opgemerkt worden, dat bij de Reduvinen somtijds tusschenleedjes voorkomen, zoodat bij hen het getal der sprietleedjes vermeerdert.

De zuiger is aan het voorste gedeelte of aan de onderzijde van den kop geplaatst, zeldzaam vrij nederhangend, gewoonlijk tegen de keel en borst aangedrukt, zeer verschillend in lengte, even als de sprieten. Zijne bekleeding, de onderlip, bestaat uit drie of vier aan elkander gevoegde langwerpige leedjes, van welke het onderste volgens de meening van Burmeister de eigen-

lijke doch vergroeide onderlip en de overigen de vergroeide lipvoelers zouden zijn.

De thorax is uit drie deelen gevormd, 1 het voorborststuk of prothorax, in hetwelk de kop zijne aanhechting vindt, 2 het middelborststuk of mesothorax en 3 het achterborststuk of metathorax. Bovendien wordt de thorax in rug, borst en zijden verdeeld, doch alleen naar aanleiding der rigting in betrekking tot zekere denkbeeldige as in het midden van het borststuk van den kop naar het achterlijf loopende, zonder dat die vier gedeelten zuiver door vaste lijnen van elkander zouden kunnen gescheiden worden, gelijk prothorax, meso- en metathorax in de werkelijkheid van elkander gescheiden zijn. Hier dient echter opgemerkt te worden dat de zijden somwijlen, b. v. bij de Capsinen, door naden of gegroefde lijnen in verschillende deelen afgedeeld zijn, zoodat tusschen de zijde en de borst van den metathorax nog een vrij breed stuk ingeschoven schijnt te zijn, in welk geval men in de zijden van midden en achterborststuk drie deelen waarneemt, aan welken, van voren naar achteren gerekend, de namen gegeven zijn van *scapulae* (zijden van den mesothorax) *pleurae* en daaronder *parapleurae* (zijden van den metathorax) Voor den rug van den prothorax wordt zeer dikwijls de benaming *pronotum* gebezigd.

Aan dat pronotum onderscheidt men een voor- en achterrand en twee zijranden, 't geen vier hoeken maakt, doch bij sommige Hemiptera, met name die der eerste familie zijn aan het pronotum zes hoeken voorhanden, aangezien de achterrand zich over den middelrug uitstrekt en aldaar aan wederzijde op den rand van het schildje nog een stompen hoek vormt De beide eerste hoeken, aan den kop gelegen, zullen wij *voorhoeken*, die waar de zijkanten en achterrand tot elkander komen, *achterhoeken* noemen, terwijl de beide overigen, die niet altijd voorkomen, *achterrandshoeken* moeten worden genoemd. De achterhoeken van het borststuk zijn dikwijls puntig of wel gedoornd.

Het middelborststuk is gewoonlijk gedeeltelijk onder het voorborststuk verborgen. Daar dit bedekte gedeelte in de beschrijvingen niet vermeld wordt, schijnt het mij niet noodig er een

naam aan te geven. Het meest in het oog loopende stuk van dit middelborststuk is het schildje, een driehoekig of half elliptisch stuk op het midden van den rug, dat bij de eerste familie bijzonder groot is, zoodat 't het abdomen en de vleugels gedeeltelijk bedekt.

Aan den mesothorax zijn de voorvleugels ingeplant, van welken wij reeds gezegd hebben dat zij in deze afdeeling half lederachtig, half vliezig zijn. In hunnen meest ontwikkelden vorm bestaan zij uit vier deelen, welke bij figuur A op plaat 5 door de volgende letters worden aangeduid.

L. of C. is het grootste stuk, genoemd het *Leder* of *Corium*.

Cl. is de *Clavus* of het *Sluitstuk*, waarvan de buitenrand tegen de zijde van het schildje aansluit.

W. is de *Wigge* of *Cuneus*, een stuk, dat zeer dikwijls ontbreekt.

M. is de *Membraan* of het *Vleugelvlies*.

Van deze vier stukken zijn de beide eersten steeds lederachtig, het laatste altijd vliezig, terwijl de wigge dikwijls aan de basis van harder en dikker zelfstandigheid schijnt te zijn dan aan de punt. Wanneer de bovenvleugels gesloten zijn, raken zij elkander alleen aan in het gedeelte van den rand tusschen *o* en *b* gelegen, hetwelk wij daarom den *naad* noemen; *b* is voor ons de *boven-naadhoekpunt* en *o* de *onder-naadhoekpunt*.

De ondervleugels, die aan den metathorax zijn vastgehecht, zijn steeds vliezig, op een zeer smal langwerpig lederachtig strookje na, bij soorten der eerste familien; gewoonlijk zijn zij ook geheel ongekleurd of doorschijnend.

Bij eenige soorten, gelijk bij de bedwants, ontbreken de vleugels geheel, bij anderen missen zij membraan en wigge, of zijn op eenige andere wijze slechts half ontwikkeld. Bij enkele soorten, als *Velia currens* is dienaangaande slechts individueel verschil, zoodat men voorwerpen met geheel ontwikkelde of half ontwikkelde vleugels en ook vleugellooze voorwerpen aantreft.

Van den metathorax is op de rugzijde gewoonlijk niets te zien, wanneer de vliegtoestel voorhanden en in rust is. Bij vele soorten wordt het midden, geheel naar de gedaante van het schildje, door twee schuin loopende groeven van het overige

afgescheiden en alsdan *Postscutellum* genoemd. Bij het geslacht *Gerris* is dit deel duidelijker dan bij anderen, aangezien het daar in een doorn uitloopt.

Aan de onderzijde van het borststuk zijn de pooten ingeplant; aan elk der drie deelen een paar. Iedere poot bestaat uit 5 deelen, nam.: 1. de heup, *Coxa;* 2. de dijring, *Trochanter;* 3. de dij, *Femur;* 4. de scheen, *Tibia* en 5. de voet, *Tarsus.* Deze pooten zijn zeer verschillend van vorm, naar mate dat zij tot loopen, zwemmen of grijpen en vasthouden van den buit dienen moeten. Hunne tarsen hebben drie leedjes, somtijds slechts twee, of zeer zelden aan de voorpooten een leedje; het laatste lid is nagenoeg altijd met twee eenvoudige klaauwtjes gewapend. Het is noodig hier de gebruikelijke terminologie der pooten, naar mate van de plaats van aanhechting op te geven, waartegen wel eens gezondigd wordt. De 4 voorste pooten worden *pedes anteriores* genoemd, de 4 achtersten *pedes posteriores*, die van het voorste paar *pedes antici*, die van het midden-paar *pedes medii*, die van het achterste paar *pedes postici.*

Het derde ligchaamsdeel is het achterlijf of *abdomen*, dat uit zes ringen bestaat met een aanhangsel van 1, 2 of 3 vergroeide ringen, die tot de organen der voortteeling behooren. Het is meestal breed (*sessile*) aan zijne inplanting, zelden aldaar ingesnoerd (*coarctatum*). Elke der zes ringen draagt aan de zijden aan de buikvlakte een luchtgat (*Stigma*), gelijk er ook twee paar aan de borst aanwezig zijn. De organa generationis zijn verborgen; men kan echter bij de Geocorisae de mannetjes vrij gemakkelijk van de wijfjes onderscheiden, door beschouwing van den laatsten ring van het abdomen, welke alleen bij de vrouwelijke kunne in de lengte gespleten is.

De beschrijving van den sexuelen apparatus rekenen wij overigens tot de anatomie der inwendige deelen te behooren.

De gedaantewisseling der Heteroptera is onvolkomen. De voortteeling geschiedt door eijeren, welke dikwijls een zeer sierlijken vorm hebben en waarvan het bovengedeelte als een deksel met een scharnier opgeligt wordt, gelijk reeds Marti-

net ([1]) heeft waargenomen. Het uit het ei gekomen insect vervelt tweemaal zonder buitengewone verandering in gedaante, behalve het toenemen in grootte; men noemt het dan, ofschoon met eene onjuiste benaming, *larve*. Wanneer het dier voor de derde maal van huid verwisselt, komen de vleugels te voorschijn, als rudimenten aan wederzijde in eene huidachtige scheede stekende; alsdan heet men het dier *nymph*. Eindelijk wisselen zij voor de vierde maal van huid en zijn dan volwassen, met vleugels voorzien en *volkomen* insecten of *imagines*. De onvolkomen dieren (larven en nymphen) hebben dikwijls dikkere sprieten met minder leedjes, en tarsen van een lid minder, terwijl hun de bijoogjes altijd ontbreken. De larven der waterwantsen ademen door stigmata, gelijk de volkomen insecten, en niet door kieuwen of kieuwvormige aanhangsels.

Vele landwantsen verspreiden, als zij aangeraakt worden, eenen meestal onaangenamen geur. Van de bedwants is dit aan iedereen bekend. Denzelfden geur vindt men bij verscheidene andere soorten, b. v. *Cimex Baccarum*, *lituratus*, *Cymus Resedae*, *Heterogaster Urticae* terug. Volgens Gorski ruikt *Reduvius personatus* naar muizen, stinkt *Nepa cinerea* naar rottende visch, *Trigonosoma lineatum* naar verrotte appelen; doch er zijn ook soorten, die een aangenamen geur verspreiden b. v. *Capsus Pastinacae* en *Alidus calcaratus*. De Maleische naam van sommige Hemiptera op rijstvelden «Walang sangbit» duidt aan dat deze mede een weinig verkwikkenden geur verspreiden. De geur is aan zekere olieachtige vloeistof toe te schrijven, welke door klieren in het abdomen liggende afgescheiden wordt en haren uitweg naar buiten vindt in twee spleten, ter wederzijde der borst in den metathorax gelegen en gewoonlijk door vrij dikke zoomen omvat.

[1] Zie Martinet, Catechismus der Natuur, Deel III. Pl. 1.

SYSTEMATISCHE VERDEELING EN BESCHRIJVING.

Wij hebben reeds gezien dat de Orde der Hemiptera zich in twee groote afdeelingen scheidt, naar de zamenstelling der vleugels. Dit kenmerk gaat met een ander gepaard, dat in de plaatsing of liever aanhechting van den zuiger gelegen is. De HETEROPTERA, wier voorvleugels uit twee weefsels zijn zamengesteld, hebben een zuiger, die voor aan den kop of ten minste ver van de heupen der voorpooten ingeplant is; bij de HOMOPTERA daarentegen ontspringt hij bijna uit de keel, nagenoeg tusschen de voorste heupen. De eerste afdeeling wordt dan ook door Zetterstedt die der FRONTIROSTRIA, de tweede die der GULAEROSTRIA genoemd. De eerste omvat de Wantsen, de tweede de Cicaden, Blad- en Plantluizen.

De afdeeling der Heteroptera wordt weder in twee sectien verdeeld naar gelang der plaatsing en lengte van hunne sprieten op de volgende wijze:

1. Sprieten, gewoonlijk zoo lang als het halve ligchaam, steeds ten minste zoo lang als de kop, van 3—5 leedjes, met de inplanting zigtbaar, of zoo die van boven niet zigtbaar is, dan steeds van 5 leedjes. . . . . 1e Sectio.

2. Sprieten korter dan de kop, aan de onderzijde van dien ingeplant van 3 of 4 leedjes, de basis bedekt . . 2e Sectio.

De eerste sectio noemt Burmeister die der GEOCORES; Amyot en Serville zeggen *Géocorises*, Fieber en Flor *Gymnacerata*, terwijl wij haar met eene Hollandsche benaming die der LANDWANTSEN zullen noemen.

De tweede sectio noemt Burmeister die der HYDROCORES; Amyot en Serville zeggen *Hydrocorises*, Fieber en Flor *Cryptocerata*, terwijl wij haar de sectie der WATERWANTSEN zullen noemen.

Wel is het waar dat onder de eerste sectie eenige geslachten voorkomen, wier individuen op het water loopen of roeijen,

doch vooreerst zwemmen die dieren niet onder water, gelijk de waterwantsen, ten andere zijn de namen eenvoudiger en welluidender dan die van naakt- en bedektsprietigen, welke termen bovendien als slaande alleen op de basis der antennen onjuist zijn.

De Landwantsen worden in de volgende familien afgedeeld:

1. (14) Zuigerscheede of onderlip van 4, zelden 5 leedjes. Twee huidlapjes tusschen de klaauwtjes.
2. (3) Sprieten dikwijls onder de oogen ingeplant, van 5 leedjes. Het schildje groot, ten minste half zoo lang als het achterlijf.

   1e Fam. Schildwantsen. — *Scutati.*

3. (2) Sprieten van 4, zelden van 5 leedjes, vooraan of op zijde van den kop, voor de oogen ingeplant. Het schildje korter dan de helft van het achterlijf.
4. (11) Tarsen van 3 leedjes. Sprieten van 4 leedjes.
5. (8) Bijoogen aanwezig.
6. (7) Membraan met meer dan 5 langsaderen.

   2e Fam. *Coreodes.*

7. (6) Membraan met 5 langsaderen of minder.

   4e Fam. *Lygaeodes.*

8. (5) Bijoogen ontbrekend.
9. (10) Bovenvleugels zonder cuneus, of membraan.

   3e Fam. *Pyrrhocorides.*

10. (9) Bovenvleugels met een cuneus. Membraan met twee gesloten cellen, van waar eenige aderen uitstralen.

   5e Fam. *Capsini.*

11. (4) Tarsen van 2 leedjes. Sprieten van 4 of 5 leedjes.
12. (13) Geen ocellen. In plaats van het schildje een uitsteeksel van het pronotum. Bovenvleugels glasachtig met een netwerk van aderen, zoodat zij eenigermate op kant gelijken. Sprieten van 4 leedjes.

   7 Fam. *Tingidides.*

13. (12) Ocellen. Een onbedekt schildje. Sprieten van 5 leedjes. Bovenvleugels niet op kant gelijkend.

9e Fam. *Hebroides.*

14. (1) Zuigerscheede meestal van 3, zelden van 4 leedjes. Geene huidlapjes tusschen de klaauwtjes.

15. (22) Klaauwtjes steeds *aan* het einde van het laatste lid der tarsen ingeplant.

16. (17) Zuiger in eene goot tegen de keel aangedrukt. Ligchaam zeer plat. Tarsen van 2 leedjes.

8e Fam. Schorswantsen. — *Corticicolae.*

17. (16) Zuiger loshangend. Tarsen van 3 leedjes.

18. (21) Ocellen, zoo zij aanwezig zijn, geplaatst achter eene denkbeeldige lijn, van den achterrand van het eene oog tot dien van het andere getrokken.

19. (20) Voorvleugels met een wigge. Kop in een langwerpig vierkant of een cylinder verlengd.

6e Fam. *Anthocorides.*

20. (19) Voorvleugels zonder wigge. Kop achter de oogen halsvormig uitgerekt.

11e Fam. *Reduvini.*

21. (18) Ocellen digt bij elkander tusschen de oogen geplaatst.

10e Fam. *Riparii.*

22. (15) Klaauwtjes zeer klein in eene inkeeping geplaatst, *vóór* het einde van het laatste lid der tarsen.

12e Fam. *Hydrodromici.*

Sectie 1. — **Landwantsen.**

EERSTE FAMILIE. — SCHILDWANTSEN.

SCUTATI.

De benaming is afgeleid van het groote schild, het meest kenmerkende ligchaamsdeel. — Het lijf dezer dieren is gewoonlijk aan de boven- en onderzijde bol, dikwijls met scherpe kanten aan de zijden; de bedekkende huid is van eene harde of vrij harde zelfstandigheid. De kop is aan de zijden voor de oogen meest scherp gerand, aan de spits door twee voren in drie lappen verdeeld, waarvan de middelste niet altijd den voorrand bereikt. De oogen zijn matig bol, soms vrij plat, bij eene soort ter zijde uitpuilend, als gesteeld; de ocellen ontbreken nooit en staan op den schedel schuin achter de oogen, elke ocel digter bij een oog dan bij hare wedergade. De sprieten zijn altijd aan de onderzijde van den kop ingeplant, meest zoo dat aan de schedelzijde slechts de tip van het eerste lid gezien kan worden; zij bestaan uit vijf leedjes, van welke het laatste gewoonlijk spoelvormig en dikker is dan de drie voorgaanden. De zuigerscheede of onderlip is uit 4 leedjes zamengesteld, waarvan het tweede gewoonlijk het langste is; meestal reikt zij tot aan de heupen van het 2e of 3e paar.

Het voorborststuk is aan de bovenzijde gezien meer 6- dan 4-hoekig met de achterhoeken dikwijls uitstekend, of zelfs wel doornachtig. Het schildje bij de eerste geslachten bijzonder groot en aan de achterzijde afgerond; bij de volgenden iets kleiner en meer driehoekig van gedaante. De bovenvleugels hebben corium, clavus en membraan; aan het eerste onderscheidt men eene duidelijke en soms ook nog eene onduidelijke langsader; een wiggestuk ontbreekt; de membraan telt vijf of meer gebogene langsaderen, die dikwijls uit eenige cellen aan de basis ontspringen.

De pooten zijn alleen tot gaan ingerigt, niet tot springen, zwemmen of grijpen. Somwijlen hebben de voordijen een enkelen doorn; bij een geslacht zijn alle pooten met stekels bezet. De tarsen zijn bij een geslacht van twee, bij alle anderen van drie leedjes.

Aan de borst vindt men nu eens eene gleuf voor den zuiger, dan weder aan de midden- en achterborst een' plaatvormig uitstekenden kiel, dan weder een' kleinen kiel alleen tusschen de middenpooten. Aan den buik treft men bij sommige soorten een' doorn of uitpuilend bultje aan op den tweeden ring in het midden.

Schildwantsen vindt men in bosschen, boomgaarden en moestuinen, in de duinen en op de heide. Hun voedsel bestaat hoofdzakelijk uit plantensappen, ofschoon men enkele soorten ook aan versch gedoode insecten ziet zuigen, waarbij het echter nog niet uitgemaakt is of zij die zelf vermoord hebben. Een paar soorten zijn hoogst onaangenaam door den viezen geur en de walgelijke smaak, die zij aan de frambozen kunnen mededeelen Eene enkele verzorgt en beschermt hare jongen, zoo lang zij larven zijn.

Verdeeling der geslachten.

1\. (22) Zuiger aan de basis slank even als in het midden; zijn eerste lid in eene sleuf aan de keel geborgen.

2\. (15) Schildje zeer breed, aan het einde toegerond en zoo lang als het abdomen.

3\. (10) Scheenen niet met stekeltjes bezet.

4\. (7) Het abdomen steekt zijdelings met een breeden rand buiten het schildje en het corium der vleugels uit.

5\. (6) Voorrand van den kop eene ellips vormend; sprieten vrij kort; membraan met ongeveer 12 aderen.

Gen. 1. Tetyra F.

6\. (5) Kop driehoekig; sprieten vrij lang; membraan met 5 aderen.

Gen. 2. Trigonosoma Burm.

7\. (4) Van het abdomen is aan de bovenzijde nagenoeg niets te zien.

8\. (9) Een doorntje voor de oogen, naast de sprieten; voorrand van den prothorax aan de onderzijde gewoon.

Gen. 3. Podops Lap.

9. (8) Geen doorntje voor de oogen; voorrand van den prothorax plaatvormig uitstekend.

Gen. 4. Phimodera Germ.

10. (5) Scheenen met stekeltjes bezet.

11. (12) Ligchaam behaard.

Gen. 5. Odontoscelis Lap.

12. (11) Ligchaam onbehaard.

Gen. 6e. Coreomelas White.

13. (2) Schildje veel korter dan het achterlijf, van driehoekigen vorm.

14. (15) Scheenen met stekels bezet.

Gen. 8. Cydnus F.

15. (14) Scheenen zonder stekels.

16. (21) Tarsen van drie leedjes.

17. (18) Het ligchaam plat aan de bovenzijde. Rand van het abdomen aan de zijden uitstekend.

Gen. 9. Sciocoris Fall.

18. (17) Het ligchaam aan de bovenzijde min of meer bol; rand van het abdomen niet of slechts weinig uitstekend.

19. (20) Het ligchaam langwerpig; de achterhoeken van den prothorax zeer stomp.

Gen. 10. Aelia F.

20. (19) Het ligchaam vrij breed; de achterhoeken van den prothorax tamelijk of sterk uitstekend.

Gen. 11. Cimex F.

21. (16) Tarsen van twee leedjes.

Gen. 12. Acanthosoma Curt.

22. (1) Zuiger aan de basis zeer dik, los nederhangend; het eerste lid niet in eene sleuf geborgen.

Gen. 7. Asopus Burm.

Genus 1. Tetyra F.

Ligchaam aan de bovenzijde eenigzins bol, aan de onderzijde platachtig; de lengte gelijk $1\frac{1}{2}$ maal de grootste breedte. Kop eenigermate neergebogen, meer breed dan lang, met den voorrand gekromd, niet hoekig. Oogen niet zeer groot, noch ook bol. Sprieten korter dan 1/3 van de ligchaamslengte; hunne inplanting verborgen onder de vooruitstekende lappen van de voorborst; lid 1 en 2 gelijk van lengte, 3 en 4 iets korter, 5 het langste en tevens dikste, aan beide zijden toegespitst. De zuiger reikt tot even voorbij de middelheupen. De prothorax meer dan 2 maal zoo breed als lang, met scherpe zijranden, afgeronde achterhoeken en een regten achterrand tusschen de buitengemeen stompe achterrandshoeken. De buitenrand van het corium blijft door het schildje onbedekt. De membraan heeft steeds meer dan 12 langsaderen. De pooten matig lang, zonder iets bijzonders. Het achterlijf met scherp uitstekenden, platten rand, zijn eerste ring half onder den metathorax verborgen, zoodat men aan wederzijde slechts 5 luchtgaten telt.

1. *Tetyra Maura* L.

Plaat 5. fig. 1, 1*a* en 1*b*.

Linn. *Fn. Suec.* 246, 913. — Fabr. *S. Rh.* 136, 56 (*maura*) et 38 (*picta*). — Panz. *Fn. Germ.* 112, 15. — Burm. *Handb.* II. p. 390. n°. 3. — Hahn, *W. I.* II. p. 44. fig. 139, 140. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 85.

Lengte $9\frac{1}{2}$—11 mm. Donker lederbruin met lichtere strepen en vlekken. Kop en borststuk aan de randen donkerder dan in het midden, over welk midden twee donkere langsstrepen loopen, door eene veel smallere lichte streep gescheiden. Schildje met twee lichte, gladde ietwat bolle vlekjes aan de basis en drie vrij groote langsvlekken, waarvan de middelste voor zeer smal en achter vrij breed is. *De* van boven zigtbare *rand van het*

achterlijf verdeeld in vierkante lichtere en donkere vlekken. Aan de onderzijde is de borst gelijk in kleur aan de bovenzijde, de buik ietwat rooder, met eene donkere streep over het midden. De sprieten geelachtig, hun laatste lid, of de beide laatsten donkergrijs of zwart; het 2e lid ietwat krom. Pooten lederbruin met zwarte stippels.

Sommige voorwerpen zijn lichter, anderen donkerder; een in de collectie der Vereeniging bewaard, is steenrood van kleur met zeer weinig vlekken.

Meer voorkomende dan de volgende soort. Gevonden op de Hollandsche duinen (v. Voll.), bij Utrecht (Six), bij Nijmegen (Snellen), in Julij en Augustus.

2. *Tetyra Hottentotta* F.

Plaat 5. fig. 2.

Fabr. *S. Rh.* 136, 57 et 59 (*nigra*). Hahn, *W. I.* II, 44, tab. 45, fig. 139.

Lengte 13 mm. — In tweederlei kleur voorkomende 1°. ledergeel; 2°. zeer donkerbruin, nagenoeg zwart; herkenbaar aan eene duidelijke kielvormige streep op het midden van het schildje.

Kop aan de zijden omzoomd, min of meer driehoekig, geheel met ingedrukte putjes bedekt, die op de middellob dikwijls zwartachtig zijn; de zoom alleen is glad. De zijlobben reiken iets verder dan de middellob. Oogen van dezelfde kleur als de kop; bijoogjes met zwarte kern. Sprieten bruinachtig geel, eind van het 4e lid lichtbruin, het 5e zwartachtig, behalve aan de basis die geel is. Laatste lid van den zuiger zwart. Prothorax vrij bol, gestippeld, aan de voorhoeken met ingedrukte putjes; de zijden met een' ongestippelden zoom, die veelal iets lichter van kleur is. Het schildje eenigzins roestkleurig aan de basis, overal gestippeld behalve op *den verheven middenkiel*, niet gezoomd. De kiel en somtijds twee vlekjes aan de basis zijn lichter van kleur. Het bedekte gedeelte van het corium is glanzig pekkleurig, de uitstekende rand van het achterlijf soms iets rooder dan de grondtoon. De onderzijde van het lijf in

kleur gelijk aan de bovenzijde, zoo ook de pooten. De kop en de zijden van den prothorax aldaar met zeer diepe putjes ingedrukt. Op de dijen eenige zwarte stippen; aan den rand der ringen van het achterlijf in het midden een klein zwart vlekje.

De zwarte verscheidenheid verschilt alleen in kleur.

Dit insect schijnt zeldzaam te zijn. De heer Weijenbergh vond het in Mei te Overveen, de heer van Eyndhoven vond de zwarte varieteit (waarschijnlijk in Gelderland).

Gen. 2. Trigonosoma Burm.

Ligchaam aan beide zijden bol, met scherpe zijranden, het borststuk op den rug kussenachtig verheven; de lengtè gelijk aan $1\frac{1}{4} \times$ de grootste breedte. Kop zeer sterk neergebogen, driehoekig, iets langer dan breed; de zijlobben veel langer dan de middellob. De oogen sterk uitpuilend; ocellen tamelijk groot en nog al digt bij de oogen geplaatst. Sprieten reikende tot aan de basis van het schildje, lid 1 kort en nog al dik, lid 2 veel slanker en bijna driemaal zoo lang, 3 iets dikker dan 2 en zoo lang als 1, 4 anderhalfmaal zoo lang als 3 en naar de spits dikker wordend, 5 bijna zoo lang als 2 en het dikste van allen. De zuiger reikt tot aan de achterheupen. De prothorax vrij bol, met scherpplatte zijranden en ronde schouders. Het schildje langwerpig, aan de basis tweemaal zoo breed als aan het einde, aldaar als afgesneden en daarna bijgerond. Het vleugelvlies vrij groot met 5 aderen, waarvan de tweede aan den top gevorkt. Pooten matig lang en forsch, de einden der scheenen en zoolen der tarsen sterk behaard. Het achterlijf als bij het vorige genus.

Trigonosoma nigrolineata Rossi [1].

Plaat 5. fig. 3.

Linn. *S. N.* I. 2. 716, 6. -- Fabr. *S. Rh.* 135, 52. — Wolff,

---

[1] Linnaeus beschreef deze soort onder den naam van *Cimex lineatus*, Rossi in zijne *Fauna Etrusca* (II. 226. 1288) onder dien van *C. nigrolineatus*. De eerste benaming heeft dus het regt van prioriteit en toch is het beter de tweede te gebruiken, omdat zij zeer juist het verschil aanduidt tusschen deze soort en de zeer na verwante *T. rubrolineata*, wier grondtoon zwart is.

Cim 1. tab. 1. fig. 1. — Stoll, *Wantsen* tab. 11. fig. 9. — Panz. *Fn. Germ.* 1. tab. 2. — Hahn, *W. I.* I. 173. tab. 27. fig. 90.

Lengte bijna 1 cm. Bloedrood, sterk gestippeld. De sprieten zwart. De kop met 2, het borststuk met 6, het schildje met 4 tamelijk breede, zwarte langsstrepen; de uitstekende rand van het achterlijf met vierkante zwarte vlekken. Het lijf aan de onderzijde met zwarte vlekken gepanterd.

Deze zeer kenbare soort behoeft geen uitvoeriger beschrijving. De diagnose van Fabricius deugt niet; men kan haar ongeveer juist vinden als men daarin de kleuren verwisselt, doch de grondtoon is rood en niet zwart; er is evenwel geen twijfel aan of hij heeft *deze* soort bedoeld.

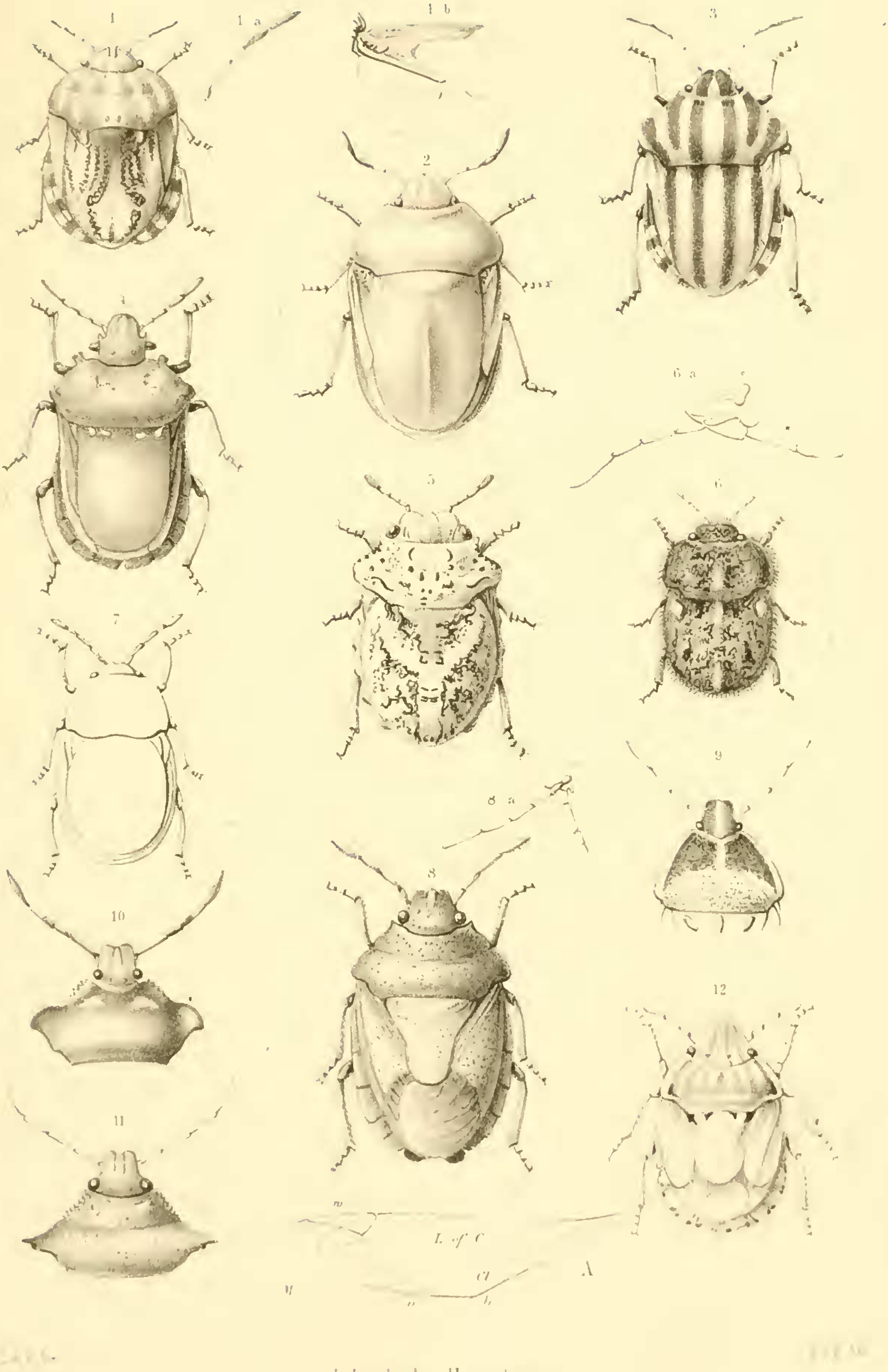
De heer Baron van Ittersum vond eenige voorwerpen van deze soort op de heide, toen hij in Noord-Brabant kampeerde.

Gen. 3. Podops Lap.

Het ligchaam aan beide zijden vrij bol, met de zijkanten niet zeer sterk uitstekend; de kop in het midden vrij hoog uitpuilend. De grootste breedte gelijk aan iets meer dan de helft der lengte. Kop weinig neergebogen, van voren toegerond met de zijkanten scherp, de middellob even lang als de zijlobben. De oogen sterk uitpuilend, bijna als of zij gesteeld zijn. Ocellen moeijelijk te onderscheiden. Sprieten kort, de vier eerste leden weinig in lengte en dikte verschillend, het vijfde tweemaal zoo lang en tweemaal zoo dik als het 4e. De zuiger reikt tot aan de basis van het abdomen. De prothorax meer dan tweemaal zoo breed als lang, met de voorhoeken in platte vierkante uitsteeksels verlengd, de achterhoeken als met een haakje voorzien, de achterrandshoeken zeer stomp. Het schild groot en breed, aan het einde toegerond. Het vleugelvlies met 4 evenwijdige, doch naauwelijks zigtbare aderen. De rand van het abdomen weinig uitstekend[1].

---

[1] De figuur op plaat 5 is slecht uitgevallen; de rand van het achterlijf steekt te ver uit; de middellob aan den kop moest korter zijn; het schouderuitsteeksel aan de regterzijde is niet krukvormig genoeg en in plaats van 4 witte vlekjes aan de basis van het achterlijf moeten er 3 staan, 2 bij den rand en 1 in het midden.

Inlandsche Hemiptera

De pooten middelmatig van lengte en dikte, aan het eind der scheenen en de tarsen behaard. Het achterlijf als bij het voorgaande genus met dit verschil dat de laatste ring niet zoo elliptisch uitgesneden en dus ook de daarin passende anaalplaat breeder is.

Podops inunctus F.

Plaat 5. fig. 4.

Fabr. *Ent. Syst.* IV. 90, 45. — Idem, *S. Rh.* 159, 55 et 158, 49 (*Tangira*). — Burm. *Handb.* II. p. 387, 2. — Amyot et Serv. *Hémipt.* 57, 1. — Wolff, *Icon. Cim.* 5, 5. tab. 1. fig. 5. — Schellenb. *Cimic.* tab. 1. f. 5 et *b.* — Panz. *Fn. Germ.* 36. f. 24. — Flor, *Rh. Livl.* p. 78.

Lengte 6 mm. Grauw met ronde ietwat donkerder stippeltjes, terstond herkenbaar aan de uitpuilende oogen en de platte uitsteeksels aan de voorhoeken van den prothorax. De kop vrij groot, in het midden eenigzins opgeblazen, naar voren rond toeloopend, doch de middellob iets korter dan de zijlobben, die elkander niet aanraken. Voor elk oog een doornachtig uitsteeksel. De oogen zwart; ocellen moeijelijk te onderscheiden. De sprieten bijna zwart met lichte geledingen, een weinig behaard, het laatste lid vrij sterk behaard. De zuiger vuilgeel met het laatste lid bruin. De prothorax met eene vrij diepe gleuf even voor het midden; de voorhoeken met uitsteeksels, die naar krukken van deuren zwemen; de achterhoeken haakvormig ingekeept. Het schildje aan de basis ietwat hooger, welke verhevenheid naar het midden in eene punt toeloopt, aan de basis 2 of 3 gladde, lichtgekleurde knobbeltjes. De onderzijde iets donkerder dan de bovenzijde; de omgeving van het reukorgaan wratachtig en dus in miniatuur gelijkende op een rhinoceros-huid; de daarop volgende rand van den metathorax lichter van kleur Het abdomen met eene bruingele streep aan wederzijde en met lichtkleurige knobbeltjes aan den rand, op elk segment een. Pooten vuilgeel; twee ringen aan het eind der dijen, vlekken aan de onderzijde der scheenen en het laatste lid der tarsen bruin.

Gevonden bij Rotterdam in Maart (Snellen), bij den Haag (van Vollenhoven), bij Utrecht in Junij (Six).

Gen. 4. Phimodera Germ.

Dit geslacht heeft groote overeenkomst met het voorgaande, maar onderscheidt zich door de volgende kenmerken. De kop puilt op het voorhoofd niet uit, is zeer sterk neergebogen en door het zijdelings uitsteken der zijlobben aan de spits vrij breed. De ocellen zijn duidelijk te onderscheiden. De voorhoeken van den prothorax zijn puntig, maar niet in platte vierkante uitsteeksels verlengd. Het schildje bedekt de vleugels bijna geheel, en is dus naar evenredigheid hier veel breeder dan bij het vorige genus. De membraan heeft 7 of 8 aderen. De voorrand van de voorborst steekt in eene vrij breede plaat uit, tegen welke de kop in de rust aangedrukt zit en waaronder de sprieten kunnen verborgen worden. De apophysen der achterpooten eenigzins doornachtig van gedaante.

Phimodera galgulina H.-Sch.

Plaat 5. fig. 5.

Herr.-Schaeff. *Wanz. Ins.* IV. p. 29. tab. 119. f. 579. — Flor, *Rhynch. Livl.* I. p. 82.

Lengte 6 mm. Grijs met olijfkleur en zwart getijgerd. De zeer naauwkeurige voorstelling op onze plaat maakt eene uitvoerige beschrijving overbodig. De buik is als met een zacht grijs vilt bekleed; de achterhoeken van elk segment van het achterlijf steken als kleine knobbeltjes uit. De dijen zijn geelachtig wit met fijne geslingerde zwarte dwarsstreepjes naar de knie toe, deze is geel; de scheenen zijn zwart met een gelen ring in het midden; de tarsen zwart met het tweede lid iets lichter.

Deze soort schijnt bijzonder zeldzaam. Ik ving een voorwerp op het duin bij het Scheveningsche badhuis; het is mij niet bekend dat iemand anders er een aangetroffen heeft.

Genus 3. Odontoscelis Lap.

Het lijf zeer bol aan de bovenzijde, zeer weinig bol aan de buikzijde, van boven geheel met korte stoppelachtige haartjes bedekt, aan den rand met langere haren. Kop breed, stomp toegerond, eenigzins neergebogen. Oogen niet uitpuilend, niervormig Sprieten vrij kort, hun 2e en 3e lid de langsten, 1, 3 en 4 kort, aan elkander gelijk, 2 en 3 dun. De zuiger, die nog al breed is, bereikt den achterrand der middelheupen. Prothorax meer dan tweemaal zoo breed als lang, aan de zijden in eene kromme lijn verbreedend, met de achterhoeken afgerond en de achterrandshoeken naauwelijks bemerkbaar. Schild zeer breed, op een zeer smal randje na de vleugels en het achterlijf geheel bedekkend. Pooten vrij krachtig, dijen met haren en scheenen met haren en stekels bezet.

Odontoscelis fuliginosa L.

Plaat 5. fig. 6.

Linn. *S. N.* 2. 716. 8. — Fabr. *S. Rh.* 139, 30 et 31 (*litura*). — Curt. *Br. Ent.* XV. tab. 683. — Burm. *Hdb.* II. 383, 3. — Hahn, *W. I.* II. p. 49—51. tab. 46. fig. 142, 143, 144. — Wolff, *Ic. Cim.* p. 50. tab. 5. fig. 47. — Flor, *Rh. Livl.* I. 152.

Lengte 4—7 mm. In twee verscheidenheden voorkomend. De grootere zeer donker bruin met onregelmatige zwarte vlekken, eene fijne lichtgekleurde langsstreep (die soms ontbreekt) over het midden van den rug, te beginnen met het midden van den prothorax en digt bij den zoom van het schild in een breeder langsstreepje eindigend; eindelijk aan wederzijde bij de basaalhoeken van het schild een vierkant wit of witachtig vlekje. De kleinere varieteit veel lichter van kleur, ledergeel of bruin, met den kop en het voorstuk van het borststuk donkerder en 4 zwarte langsstreepjes op het schild, 2 aan elke zijde. De sprieten zijn vaalbruin met het 1e en laatste lid donkerder. Het geheele

lijf is zeer fijn gestippeld, de onderzijde ietwat glanzig. De pooten zijn zwart of donkerbruin, de scheenen driekantig.

De groote verscheidenheid (*Litura* F.) werd door mij, doch zelden in de Hollandsche duinen aangetroffen; de kleinere is volgens den heer Six op heigrond bij de Bildt (Utr.) in Junij geene zeldzaamheid; ook werd zij, blijkens twee voorwerpen op 's Rijks museum bewaard, door van Eyndhoven in Holland gevonden.

Gen. 6. Coreomelas White [1].

Tusschen dit genus en het vorige bestaan slechts weinig punten van verschil en het is dus meer met het oog op de vrij talrijke exotische soorten, dat wij het ook hier opnemen. Het verschil is dit: bij Coreomelas is het geheele ligchaam glad en haarloos, het 2e lid der sprieten is korter dan het 3e, de voorhoeken van het borststuk zijn geheel afgerond en het schild, dat naar evenredigheid smaller is, laat een' rand der bovenvleugels en den zoom van het abdomen vrij.

Coreomelas scarabaeoides L.

Plaat 5. fig. 7 [2].

Linn. *Fauna S.* 912. — Wolff, *Ic. Cim.* 4. tab. 1. f. 4. — Fabr. *S. Rh.* 143, 70. — Hahn, *W. Ins.* II. p. 47. tab. 45, f. 141. — Burm. *Handb.* II. p. 383. 1. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 150.

Lengte 4 mm. Glanzig gebronsd zwart van kleur, overal zeer fijn gestippeld Membraan grijs. Sprieten, zuiger en tarsen donkerbruin of roodbruin.

Op *Geum urbanum* bij Driebergen, zeldzaam, Six.

---

[1] Dit geslacht werd door ons in de naamlijst van Nederl. Hemipteren verkeerdelijk Thyreocoris Schranck genoemd.

[2] In deze figuur, welke niet betint is om de randen der deelen beter te doen uitkomen, ontbreken de fijne doorntjes aan de pooten.

Gen. 7. Asopus Burm.

Ligchaam van boven slechts weinig gewelfd, sterker aan de onderzijde. Kop van boven plat, gewoonlijk iets langer dan breed, met de zijlobben doorgaans iets verder uitstekend dan de middellob, naar voren niet driehoekig toeloopend. Oogen vrij groot, doch niet uitpuilend; ocellen duidelijk zigtbaar, verder van elkander, dan elk van het oog aan zijne zijde. Sprieten draadvormig met het laatste lid ietwat dikker en het eerste slechts even onder den zijrand van den kop uitkomend. De prothorax steeds breeder dan lang, aan de basis veel breeder dan aan den voorkant, de achterhoeken zeer verschillend in vorm. De *zuiger zeer dik*, *los nederhangend* (zie fig. 8*a*) met het 1e lid niet in eene sleuf der borst verborgen, de spits nimmer tot het abdomen reikend. Het schildje driehoekig met eene ronde punt, die niet veel verder dan de helft van het abdomen reikt. De tweede ring van het achterlijf somwijlen met een doorn gewapend. Het corium der vleugels iets langer dan het schildje; hun membraan met 6—9 aderen. De pooten vrij lang en forsch; de voordijen soms gedoornd, alle scheenen steeds met gleuven en kanten voorzien; tarsen van drie leedjes, het 1e zoo lang als of langer dan de beide anderen te zamen genomen.

Tabel der soorten.

1. (6) Voorste dijen ongedoornd.
2. (5) Tweede ring van het abdomen zonder stekel.
3. (4) Glanzig blaauw of blaauwgroen. . . . . . *coeruleus.*
4. (3) Rood of bruin . . . . *custos.*
5. (2) Tweede ring van het abdomen met een stekel. *luridus.*
6. (1) Voorste dijen met een doorn voorzien.
7. (8) Achterhoeken van den prothorax afgerond. . . *dumosus.*
8. (7) » » » » puntig. . . *bidens.*

1. *Asopus coeruleus* L.

Plaat 5. fig. 8 [1] en 8*a*.

Linn. *S. N.* p. 722. 50. — Panz. *Fn. Germ.* 52. 14. — Fabr. *S. Rh.* 178. 119. — Curt. *Br. Ent.* I. t. 20. — Burm. *Handb.* II. 378. n⁰. 1. — Hahn, *W. Ins.* II. p. 65. tab. 50. f. 154. — Wolff, *Ic. Cim.* p. 18. tab. 2. f. 18. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 90.

Lengte 6—7 mm. Donker *staalblaauw*, met groenen en paarschen weerschijn, de laatste voornamelijk op de voorvleugels; over het geheele lijf gestippeld, vrij grof aan den voorrand en in eene dwarsgleuf midden over het borststuk, eenigzins rimpelig in de zijden van het schildje. Oogen, sprieten en zuiger zwart, van de leedjes der sprieten het 1e het kleinst, dan het 3e, 4e, 2 en 5e, toenemende in lengte. De geledingen van den zuiger vuil wit van kleur. De membraan zwart of donkerbruin. De pooten groenachtig blaauwzwart; de voordijen zonder stekel, de achterdijen bijna tweemaal zoo lang als deze. Een tandje aan de binnenzijde der voorscheenen. De buik ongewapend.

In Friesland aangetroffen door den Heer Gerlach. Bij Utrecht door den heer Verloren. In Junij bij Leyden en in het midden van Julij op tarwearen bij Brummen, v. V. In Mei op eikenloof te Strijbeek bij Breda, Heilaerts.

2. *Asopus dumosus* L.

Plaat 5. fig. 9.

Linn. *S. N.* I. 2. 721. 46. — Fabr. *S. Rh.* 168. 71. — Panz. *Fn. Germ.* 33. f. 18. — Hahn, *W. Ins.* I. 101. tab. 16. f. 54 et 55. — Burm. *Handb.* II. p. 378.

Lengte 12 of 13 mm. Ligt herkenbaar aan de afgeronde schouders en de *oranje ringen om de scheenen*. Het ligchaam bijna tweemaal zoo lang als breed. Kop zwart bronskleurig,

---

[1] Deze figuur is wat breed uitgevallen; vooral steken de achterhoeken van het borststuk te veel uit.

fijn gestippeld met tamelijk breede bruin- of roodgele langsstreep. Oogen donkergrauw. Sprieten zwart, de vier laatste leden schier even lang. Zuiger zwart of bruin met roodachtige bovenlip. *Prothorax* lederkleurig geel of met een rooden tint; de *voorhelft zwart*, met randen en middenstreep van de grondkleur, de achterhelft met verspreide zwarte putjes. Schildje geheel met fijne stippels bedekt, behalve drie vlekken aan de basis, waarvan de middelste dikwijls zich tot eene streep verlengd. Bovenvleugels gestippeld als het schildje; membraan als berookt. Bovenzijde van het abdomen groenachtig zwart. Onderzijde van het lijf zwart; zijranden van het borststuk en van de buik, doch aldaar smaller, geel of rood. Pooten zwart, een gele of roode ring om de scheenen, die aan de voorscheenen soms uitblijft. Voorste dijen met een stekel aan de onderzijde, niet ver van de knie, voorscheenen met een scherp haakje aan de binnenzijde. De buik ongewapend.

Deze soort werd in eenige exemplaren door den heer de Graaf en mij op de duinen van Holland gevangen, door den heer Six in Junij te Driebergen. Zij schijnt evenwel zeldzaam.

3. *Asopus luridus* F.

Plaat 5. fig. 10.

Fabr. *S. Rh.* 137. 6. — Panz. *Fn. G.* 92. f. 9. — Wolff, *Ic. Cim.* 130. tab. 13. f. 130. — Hahn, *W. Ins.* I. 97. t. 15. f. 53. — Burm. *Handb.* II. 379. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 93.

Lengte 10—12 mm. Herkenbaar *aan den buikstekel en het oranje uiteinde van het 4e lid der sprieten.* Grondkleur ledergeel, doch aan de bovenzijde met zulk eene menigte zwarte ingedrukte putjes gestippeld dat die zijde bruin schijnt, soms eene groene bronskleur op den kop en aan de zijden van den thorax, die ook wel vaal zwart zijn. Sprieten zwart, behalve het 1e lid aan de binnenzijde en de spitshelft van het 4e, het 2e tweemaal zoo lang als het 3e. Het begin der zijranden van het borststuk met witte zaagpunten voorzien, de achterhoeken breed, rond en

sterk uitstekend, zeer fijn gerimpeld. Aan de basis van het schildje somwijlen 2 of 3 witte of gele vlekjes. De membraan roodkleurig met 2 bruine vlekjes, een aan den ondernaadhoek, een aan de spits. Het abdomen aan de bovenzijde glanzig koolzwart, de rand doffer zwart met oranje bandjes in het midden der ringen. De onderzijde van het lijf lichtgeel met verspreide zwarte stipjes; aan wederzijde op den buik eene rij van 4 grootere stippen, 2 dergelijken aan den rand op ieder segment, eene zwarte vlek op segment 6 in het midden en 2 kleineren aan wederzijde tegen den anus. Het 2e segment draagt in het midden een doorntje, dat naar voren tusschen de achterheupen uitsteekt. De pooten zijn geel met zwarte stippen; het laatste lid der tarsen is zwart; de voordijen zijn ongewapend, maar de voorscheenen hebben een haakje aan de binnenzijde.

Deze soort schijnt niet zeer zeldzaam. In Holland werd zij door mij gevonden bij Wassenaar en in Mei in het Haagsche bosch. In Sept. werd zij in een tuin te Driebergen gevonden (Six). De heer Albarda vond haar te Huisum, van Walchren in Gelderland. Een voorwerp dat ik te Brummen bemagtigde, heeft den linkerspriet uit 4 leden bestaande, waarvan het 2e en het 4e bijzonder lang zijn, waaruit naar mijne meening blijkt, dat het 3e voor de laatste vervelling is afgebroken.

4. *Asopus Custos* F.

Fabr. *S. Rh.* 157. 7. — Hahn, *W. Ins.* I. tab 15. fig. 52. — Burm. *Handb.* II. p. 379. n°. 5. — H. Schaeff. *Fauna Germ.* 114. f. 9. — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 14. f. 131. — Flor, *Rh. Livl.* I. 94.

Lengte 10 mm. Verschilt van den vorige door het *gemis van den buikstekel* en de gele kleur der sprieten. Geelachtig rood of grauw, aan de bovenzijde met ontelbaar vele lichtbruine of bruine stipjes. Kop en borststuk zonder bronskleur. Oogen van de kleur van den kop. Sprieten rood of geel met een zwart ringetje om het 3e, soms ook om het 4e lid. Zuiger rood of geel. Membraan zonder vlekken. Rand van het achterlijf boven en onder met 2

zwarte vlekjes op iederen ring. Eene rij van 3 zwarte stippen aan iedere zijde van de borst en eene van 4 aan iedere zijde van den buik. De pooten schier niet gestippeld; de voordijen ongedoornd, de voorscheenen met een haakje aan de binnenzijde.

Door de heeren de Graaf en Herklots bij Wassenaar in Oct. gevonden, door mij op de Gliphoeve bij Heemstede, door den heer Six op de heide te Driebergen in Aug., door van Walchren en van Bemmelen te Brummen.

3 *Asopus bidens* L.

Plaat 5. fig. 11.

Linn. *S. N.* I. 718. 23. — Fabr. *S. Rh.* 155. 2. — Panz. *F. Germ.* 26. f. 22. — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 1. f. 7. — Hahn, *W. Ins.* I. 92. tab. 15. f. 51. — Burm. *Handb.* I. 379. n°. 6. — Am. et Serv *Hém.* p. 84. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 95.

Lengte 10—12 mm. Herkenbaar aan de *scherp doornachtig uitsteekende achterhoeken* van den thorax. Boven grauw of bruin met tallooze kleine stippen, onder roodachtig. Kop nog al lang, voorwaarts gestrekt met een stomp puntje tusschen oogen en sprieten. Deze lichtrood; hun 1e lid vrij kort, het 2e iets langer dan het 3e. Prothorax vrij breed; het begin van den zijrand ter wederzijde gekerfd; de achterhoeken in een scherpen, donkergekleurden doorn uitstekend, die aan de achterzijde nog een tandje vertoont; achterrandshoeken met een plat, geel puntje. Het schildje dikwijls met 2 kleine gele bolle plekjes aan de basis en steeds met een' ongestippelden gelen achterrand. Vleugelvlies bruin met gelen gloed. Uitstekende rand van het abdomen met zwarte en donkerbruine vlekken afwisselend. Aan de onderzijde eenige vlekjes en de dikke zoomen van de stankspleet rood of oranje. Pooten rood met vrij bruine knieën. Voordijen met een stekel en voorscheenen met een haakje.

Bidens schijnt niet zeer zeldzaam. Ziehier de opgaaf der vindplaatsen: bij Leyden (Herklots); te Noordwijk aan zee (v. Bemmelen); in Oct. op wolwilgen te Noordwijk en Wassenaar, en in September te Katwijk op *Salix repens* (de Graaf); bij den Haag

(v. d. Wulp); bij Driebergen (Six); bij Zeist in Sept. (de Graaf); bij Haren in Groningen (de Gavere).

Gen. 8. Cydnus F.

Ligchaam kort eivormig, onder en boven vrij bol. Kop gewoonlijk iets breeder dan lang, met opstaanden rand der zijlobben, die sterker uitsteken dan de middellob. Oogen slechts weinig naar boven uitpuilend. Sprieten zoo lang als de helft van het ligchaam of korter, naar de spits toe dikker; het 2e en 3e lid verschillend van lengte, het 4e en 5e meestal behaard, dit iets langer dan dat. Zuiger de midden- of achterheupen aanrakend. Prothorax tweemaal, of meer dan dat, breeder dan lang, aan de zijden toeloopend en meestal gezoomd, zonder achterrandshoeken. Het schildje breed driehoekig, aan de spits toegerond, langer dan de helft van het achterlijf, welks rand van boven geheel bedekt is. Membraan breed, met 5—7 weinig duidelijke, zich onderling door zijtakjes verbindende langsaderen, of wel zonder aderen. Pooten van matige lengte; *scheenen zeer overvloedig met stekels bezet.*

Tabel der soorten.

1. (8) Kop en halsschild aan den rand onbehaard.
2. (5) Tweede lid der sprieten veel korter dan het derde.
3. (4) Zwart met witte vlekken op de dekschilden. *bicolor.*
4. (3) Zwart met een vuilgeel randje aan de dekschilden . . . . *albomarginatus.*
5. (2) Tweede lid der sprieten nagenoeg even lang als het 3e.
6. (7) Geheel zwart. . . . . *morio.*
7. (6) Zwart, rand van halsschild en dekschilden, benevens een vlekje op hun midden wit. *biguttatus.*
8. (1) Kop en halsschild aan den rand behaard. *flavicornis.*

1. *Cydnus bicolor* L.

Plaat 6. fig. 1.

Linn. *S. N.* 722. 55. — Fabr. *S. Rh.* 176. 109. — Panz.

Fn. Germ. 32. f. 11. — Wolff, *Ic. Cim.* 63. tab. 7. fig. 60. — Schellenb. *Cimic.* tab. 1. fig. 2. — Hahn, *W. I.* I. pl. 31. f. 99. — Burm. *Handb.* II. p. 374. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 137.

Lengte 7—8 mm., breedte 3 Blinkend zwart met een' blaauwen gloed; voorste gedeelte van de halsschilds-zijranden met een witten zoom, een zeer hoekige en bogtige witte vlek aan de basis van het corium, een andere kleinere aan de tip daarvan; membraan wit of vuilwit. Het geheele lijf fijn gestippeld, alleen dwars over den prothorax eene streek van grove stippels. Sprieten zwart; hun 2e lid slank en nagenoeg half zoo lang als het 3e. Pooten zwart met eene witte vlek of streep aan de bovenzijde der scheenen.

Een vrij gemeene soort in het voorjaar, aangetroffen op lage planten, door de Graaf te Warmond, van der Hoeven en mij bij Leyden, door mij bij Bennebroek en door Six bij Driebergen. — Ook in Aug. aangetroffen bij Katwijk en Arnhem door de Graaf. Het schijnt dus wel dat er twee generatien bestaan.

2. *Cydnus albomarginatus* F.

Plaat 6. fig. 2.

Fabr. *S. Rh.* 197. 121. — Am. et Serv. *Hém.* p. 97. — Hahn, *W. I.* I. p. 167. tab. 26. f. 86 — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 7. f. 62. Burm. *Handb.* II. p. 375. n°. 4. — Flor, *Rh. Livl.* p. 136.

Lengte 3,5—4 mm. Zwart met weinig glans, grof en duidelijk gestippeld, vooral dwars over het halsschild in de helft der lengte. Rand van het corium smal bruinachtig wit of geel gezoomd. Membraan rookkleurig wit. Sprieten bruinachtig of dof zwart; hun 2e lid zeer klein. Pooten zwart, tarsen bruin.

Op zandige gronden. Bij ter Heyde (Six), bij Scheveningen (Piaget), bij Katwijk in Augustus onder walstroo (de Graaf), bij Brummen (v. Walchren).

3. *Cydnus morio* L.

Linn. *S. N.* 2. 722. 31. — Fabr. *S. Rh.* 184, 3. — Panz. *Fn. Germ.* 32. f. 13. — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 7. f. 64. — Hahn,

W. Ins. I. p. 163. tab. 25. f. 84. — Burm. *Handb.* II. p. 375. n°. 6. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 159.

Lengte 6—7 mm. Zwart, niet blinkend, maar met een vettig uiterlijk, ruw en grof gestippeld; op de voorste helft van het halsschild twee ongestippelde dwarsplekken. Sprieten zoo lang als de helft van het ligchaam, zwart, met het 2e lid rood en nagenoeg even lang als het 3e. Zuiger lichtbruin, reikende tot aan de middenheupen. Pooten zwart, tarsen licht roodachtig bruin.

Op verschillende gronden aangetroffen. Bij Leyden, Haarlem, Bennebroek, Brummen, Breda enz.

4. *Cydnus biguttatus* L.

Plaat 6. fig. 3.

Linn. *S. N.* 2. 722. 54. — Fabr. *S. Rh.* 178, 116. — Hahn, *W. I.* I. 169. tab. 26. fig. 88. — Burm. *Handb.* II. p. 374. n°. 5. — Am. et Serv. *Hémipt.* p. 98. 2. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 162, n°. 6.

Lengte 6 mm. Zwart; de zijrand van halsschild en dekschilden met een vrij bol wit zoompje en eene kleine hoekige witte vlek op het midden van het corium. Dwars over het midden van het halsschild een diepe gleuf; prothorax daar en naar de zijden zeer grof gestippeld, schildje en dekschilden fijner. Sprieten zwart, hun 3e lid ongeveer 1½ maal de lengte van het tweede. Membraan berookt. Pooten zwart met bruine tarsen. Een allerfijnst wit zoompje langs den rand van het abdomen.

Deze soort is zeldzaam. Ik ken vijf inlandsche voorwerpen, doch weet van 4 hunner niet te bepalen, waar zij gevonden zijn. De heer Heylaerts vond er in Januarij een onder boomschors te Breda.

5. *Cydnus flavicornis* F.

Plaat 6. fig. 4.

Fabr. *S. Rh.* 184. 2. — Panz. *Fn. Germ.* 33. f. 25. — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 7. fig. 65 *a. b.* — Hahn, *W. I.* I. p. 165. tab. 25. f. 85.

Lengte bijna 4 mm. Donkerbruin of zwart met roodbruine

randen en dekschilden. Deze soort is in evenredigheid iets breeder aan den kop en het voorste gedeelte van den prothorax dan de andere soorten. De rand van kop, thorax en voorhelft van het abdomen met roode borstelachtige haren bezet. Het lijf spaarzaam gestippeld, het sterkst dwars over den prothorax, ongeveer in de helft. Sprieten kort, rood, de twee laatste leedjes vaal zwart, behaard. Zuiger helder bruinrood. Membraan dof wit. Pooten bruinrood met roode tarsen.

Niet zeldzaam in September op de duinen. Gevonden bij Scheveningen, Wassenaar, Katwijk en de Vogelenzang.

Gen. 9. Sciocoris Fall.

Ligchaam *plat* aan de *boven-*, een weinig bol aan de onderzijde. Kop zeer groot en breed, toegerond driehoekig, met de middellob korter dan de zijlobben[1]. Oogen tamelijk groot en vrij sterk uitpuilend; ocellen duidelijk, de afstand tusschen hen tweemaal grooter dan van een enkelvoudig tot een zamengesteld oog. Sprieten korter dan de helft van het ligchaam; lid 1 zeer kort, 3 iets langer dan 2, 4 en 5 aan elkaar gelijk. Zuiger tot aan de basis van het achterlijf reikend. Prothorax meer dan 2 maal zoo breed als lang, met alle hoeken afgerond, en vooral de achterrandshoeken stomp; schildje breed, aan het eind toegerond, reikende tot aan den 5en achterlijfsring. Dekschilden aan de basis vrij ver buiten het abdomen uitstekend, met het corium niet langer dan het schildje en de membraan met 4 of 5 bijna onzigtbare aderen. Pooten kort, vrij gedrongen; dijen zonder doornen, scheenen met eene menigte zeer korte stekeltjes; tarsen van drie leedjes, het middelste zeer kort. *Buitenrand van het abdomen ver uitstekend* buiten de membraan der vleugels.

Sciocoris umbrinus Wolff.

Plaat 5. fig. 12.

Wolff, *Ic. Cim.* p. 142. tab. 14. f. 136. — Fallen, *Hem.* I.

[1] Dit is in onze figuur niet juist uitgedrukt.

p. 21. 1. — Fabr. *S. Rh.* III. 8. (volgens Boheman). — Burm *Handb.* II. p. 373. 5. — Hahn, *W. Ins.* I. p. 195. tab. 31. f. 100. — Panz. *Fn. Germ.* 93. f. 15. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 111. — Am. et Serv. *Hém.* p. 120.

Lengte 5—6 mm. Zandkleur, dat is eenigzins roodachtig grijs. Het geheele ligchaam vrij sterk gestippeld, zoo dat er donkere langslijnen schijnen te bestaan op kop en borststuk. Oogen vaalzwart. Sprieten geelachtig aan de basis, grauw van de spits van het 3e lid tot den tip. Zuiger geelachtig. Buitenrand van prothorax en dekschilden zeer licht van kleur en ongestippeld. De basis van het schild wisselt af met bruine en witte vlekjes, in de lengte is het midden weinig gestippeld. Membraan geheel doorschijnend. Buitenrand van het abdomen met twee donkere vlekjes aan den rand van iederen ring, een boven, een onder. Onderzijde van den thorax met bruine vrij breede langsstreep aan wederzijde onder den rand. Tweede segment van het achterlijf met eene zwarte dwarsstreep op het midden, van welker uiteinden twee langsstrepen afdalen op segment 3, 4 en 5; het 6e segment met eene vrij groote zwarte vlek in het midden. Voorts aan iedere zijde van den buik eene vrij breede grauwe langsstreep, in welke de gele stigmata en aan den achterrand van elk segment een bruin vlekje. Pooten vaalgeel met bruinachtige tarsen.

Op duingronden in Junij en Julij niet zeer zeldzaam.

Gen. 10. Aelia F.

Ligchaam vrij langwerpig, tamelijk *bol* aan de *boven*, meer nog aan de onderzijde. Kop vrij groot, nog al — of zeer sterk naar beneden gebogen, zweemende naar dien van sommige Curculionen; de middellob veel korter dan de zijlobben. Sprieten iets korter dan de helft van het lijf, slank met de 2 laatste leden dikker; het 1e lid kort, het 2e dan eens langer dan eens korter dan het 3e, het 3e het langste van allen. Oogen klein en best van ter zijde te zien; bijoogjes zeer ver van elkander staande. Zuiger tot aan

het abdomen reikend. Prothorax tweemaal breeder dan lang, naar voren smaller toeloopend, vrij bol digt bij den achterrand, met *weinig uitstekende achterhoeken*. De *voorrand der borst* aan de onderzijde *in twee platen verlengd*, die als kragen de keel en de inplanting der sprieten kunnen beschutten. Schildje langwerpig driehoekig met afgeronde spits, ongeveer zoo lang als $\frac{2}{3}$ van het abdomen. Corium der dekschilden zeer scheef afgesneden; membraan zoo lang als of iets langer dan het achterlijf. Pooten middelmatig; tarsen van 3 leedjes, waarvan het 2e zeer klein.

Tafel der soorten.

Kop weinig neergebogen (fig. 5*a*) . . . . . . *acuminata*.
Kop iets meer neergebogen (fig. 6) . . . . . *Klugii*.
Kop sterk neergebogen (fig. 7*a*) . . . . . . *inflexa*.

1. *Aelia acuminata* L. [1].

Plaat 6. fig. 5 en 5*a*.

Linn. *S. N.* 2. 723, 59. — Fabr. *S. Rh.* 189, 6. — Panz. *Fn. Germ.* 32. f. 17. — Curt. *Brit. Ent.* XV. t. 704. — Burm. *Handb.* II. p. 366. n°. 8. — Hahn, *W. Ins.* I. p. 120. tab. 19. f. 63. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 121 (*Pallida* Küst.). Misschien ook Küster, *Ent. Zeit.* 1852. p. 394. n°. 4.

Lengte 8—9 mm. Sterk gestippeld, lederkleurig geel met zwarte langsstrepen. Kop weinig neergebogen, op zijde tweemaal flaauw gegolfd. Halsschild met zeer stomp haakvormige achterhoeken. Op den kop eene gestippelde fijne gele langsstreep, be-

---

[1] Küster heeft in de *Stettiner Ent. Zeit.* voor 1852 eenige soorten van *Aelia* trachten te onderscheiden, waaronder volgens hem 3 nieuwe. Ofschoon Flor (*l. l.* 122) deze determinatien zeer prijst, kan ik er nog niet hoog mede loopen, omdat het mij niet gelukt is mijne soorten daarnaar te bestemmen. Ik vrees dat de 3e en 4e soort van Küster slechts varieteiten zijn van dezelfde soort, en wanneer het tandje aan de keelplaat bij de 2e eens niet zeer scherp of duidelijk mogt zijn, zou die soort mede gevoegelijk ingetrokken kunnen worden. In allen gevalle zal iedereen mij toestemmen dat de verschilpunten dier soorten al zeer subtiel zijn; zij schijnen mij bovendien onstandvastig toe. Ik blijf dus liever bij het oude en noem de groote soort *Acuminata*, omdat ik vermoed dat Linnaeus de minst zeldzame voor zich zal gehad hebben. Ik geloof dat men dit altijd veronderstellen moet in dusdanig geval.

ginnende bij de spits der middellob; dezelfde zet zich ongestippeld en ietwat bol verheven voort over het midden van den prothorax tot op het schild, waar zij langzamerhand smaller wordt en eindelijk voor de spits verdwijnt. Daarnaast ter wederzijde eene zwartachtige streep, eigenlijk bestaande uit ingedrukte zwarte stippen, zijnde het breedst even voor den achterrand van het schild. Aan den zijrand van den kop ter wederzijde eene zwarte streep, die zich achter het oog naast het gele boord van het halsschild breeder wordende voortzet. Aan de hoeken van het schildje zwarte streepjes. Dekschilden met zwarte stipjes bezet, behalve de zijrand en de aderen; membraan doorschijnend met eenige bruine aderen. Drie eerste leden der sprieten geel, de twee laatsten paars-bruin; het 2e niet veel langer dan de helft van het 3e. Pooten geel met zeer fijne zwarte stipjes; op iedere dij, even voorbij het midden, 2 of 3 grooteren. Ter wederzijde van de borst vier zwarte stippen; de stigmata van het abdomen zwart.

Bij Leyden gevangen door Prof. van der Hoeven, door de Gavere te Diever in Drenthe, door Maurissen in Limburg, door mij in Holland.

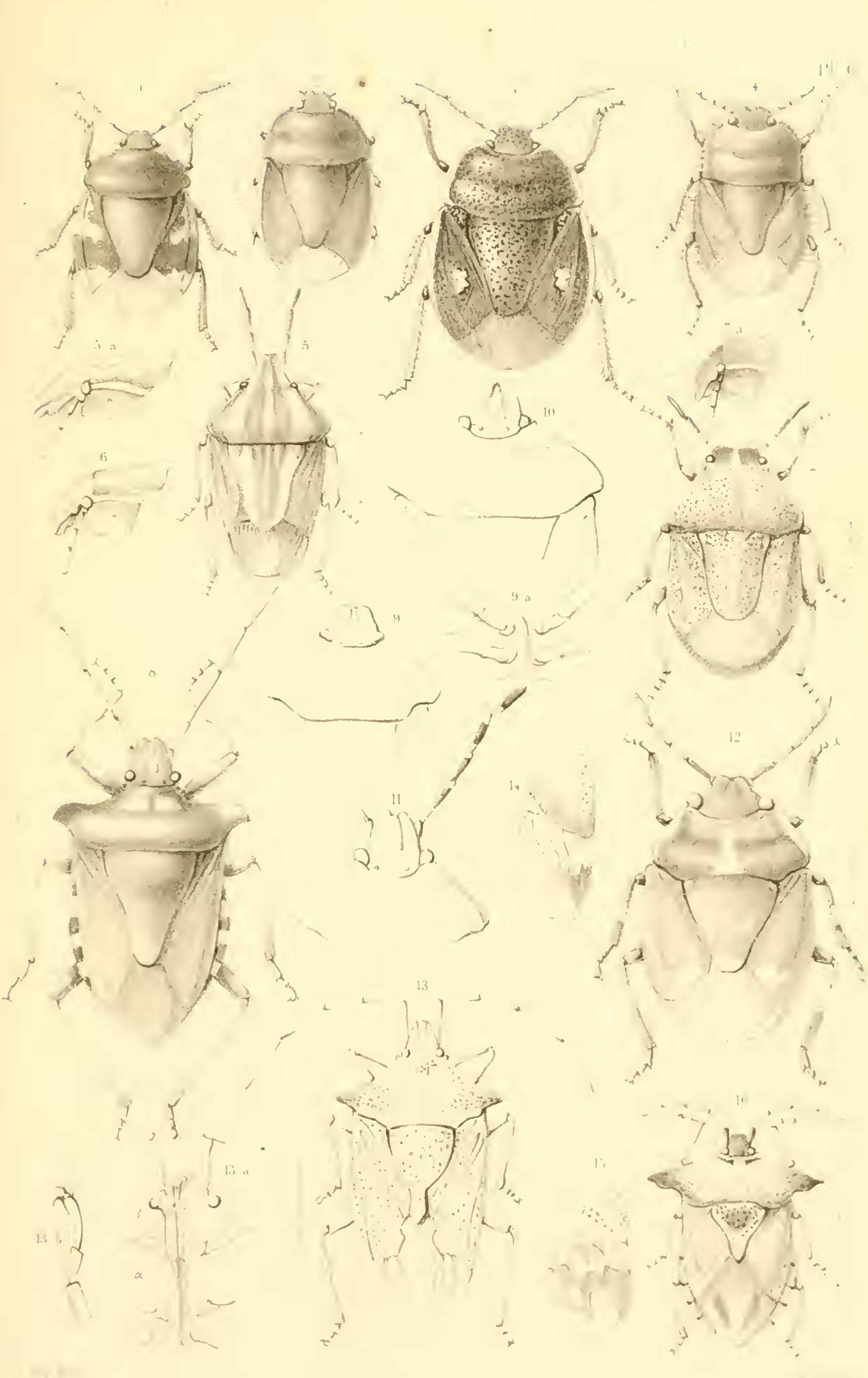
2. *Aelia Klugii* L.

Plaat 6. fig. 6.

Hahn, *W. Ins.* I. p. 122. tab. 19. f. 64. — Küster, *Stett. Ent. Zeit.* XIII (1852). pag. 396. n°. 3. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 119.

Lengte 6—8 mm. Kleiner dan de vorige en daarvan duidelijk onderscheiden: de kop veel meer gebogen, aan den zijrand minder gegolfd, doch aan de spits als ingeknepen De grondkleur donkerder of rooder geel, waarop vrij sterk, als lichtgeel uitkomen de middelstreep, de zoomen van het halsschild en eene scheeve streep op de dekschilden, aan de binnenzijde tegen eene zwarte streep aanliggende. Voorts is het zwart op het schild scherper en minder breed en vertoont de buik meestal zes zwartachtige vegen in de lengte..

Iets gemeener dan de vorige. Bij de Bildt op heidegrond ge-

Inlandsche Hemiptera

vangen door G. Six, bij Noordwijkerhout in Junij door de Graaf, bij den Haag door van der Wulp.

3. *Aelia inflexa* Wolff.

Plaat 6, fig. 7*a*.

Wolff. *Ic. Cim.* p. 188. tab. 18. f. 182. — Hahn, *W. Ins.* II. p. 129. tab. 69. f. 210. — Am. et Serv. *Hém.* p. 134. n°. 2. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 124.

Lengte 5,5 – 6 mm. Korter, maar vooral meer gedrongen van statuur dan de vorige. Donkerbruin met zwarte stipjes bedekt, met eenigzins lichter gekleurde dekschilden. Kop zeer krom naar beneden gebogen, bijna zwart; de insnijdingen naast de middellob zeer diep. Oogen eenigzins uitpuilend, vrij licht bruin. Sprieten bruingeel, de 2 laatste leden nagenoeg zwart: het 3e lid iets kleiner dan het 2e. Zijranden van het borststuk zeer smal beenwit gezoomd, aan den voorhoek een zeer klein puntje. Over het midden van borststuk en schildje eene zeer smalle gele streep. Een kort geel streepje ter wederzijde aan de basaalhoeken van het schild. Membraan wit met een bruinen glans. Abdomen zwart met fijnen geelachtig witten zoom. Pooten lichtrood met zwarte langsstrepen over de dijen.

Een enkel voorwerp in Junij bij den Haag (v. Voll.): twee in Noord Brabant (v. Eyndh.).

Gen. 11. Cimex L.

Ligchaam aan beide zijden tamelijk bol, in vorm gelijkende op dat van *Asopus*, doch van dit genus duidelijk door den slanken, gedeeltelijk in eene borstsleuf verborgen zuiger verschillend. Kop aan de bovenzijde plat, vierkantig met toegeronde hoeken: van de drie lobben de middelste iets kleiner, doch de zijlobben meestal gescheiden houdende. Oogen groot of middelmatig: ocellen duidelijk. Sprieten zoo lang als of langer dan de helft van het lijf; het 2e lid of langer of korter dan het 3e. Zuiger ongelijk van lengte, bij eene soort reikende tot den 2en ring van het

achterlijf. Prothorax meest met eenigzins (somtijds sterk) uitstekende achterhoeken. Schildje driehoekig, voor de punt aan de zijden naar binnen gegolfd, de punt zelf afgerond. Leder der dekschilden veel verder uitstekend dan de spits van het schild, hun membraan voorbij het achterlijf uitstekend. Van dit laatste is gewoonlijk de rand op zijde buiten de vleugels zigtbaar. De pooten zijn vrij lang en krachtig; de tarsen hebben drie leedjes. Bij twee soorten is de 2e ring van het achterlijf gedoornd

Tabel der soorten.

1. (4) Tweede ring van het achterlijf met een doorn naar voren tusschen de heupen uitstekend.
2. (3) De achterhoeken van den prothorax breed en plat uitstekend . . . . *rufipes.*
3. (2) De achterhoeken van den prothorax niet voor- uitstekend . . . . *lituratus.*
4. (1) Tweede ring van het achterlijf zonder doorn.
5. (6 en 7) Ongevlekt groen . . . . *prasinus.*
6. (5 en 7) Paarsachtig bruin met witte spits van het schild . . . . *Baccarum.*
7. (5 en 6) Metaalgroen met witte of roode vlekken. *oleraceus.*

1. *Cimex rufipes* L.

Plaat 6. fig. 8.

Linn. *S. N.* 2. 719. 24. — Fabr. *S. Rh.* 156. 5. — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 1. f. 9. — Hahn, *W. Ins.* II. 54. tab. 47. f. 145. — Burm. *Handb.* II. 366. n°. 7. — Am. et Serv. *Hém.* p. 149. 1. — Panz. *Fn. Germ.* 115. f. 11. — Schellenb. *Cimic.* tab. 1. f. 5. — Flor, *Rh. Livl.* p. 107.

Lengte 12—15 mm., grootste breedte 9. Kenbaar aan grootte en kleur. Aan de bovenzijde roodbruin, min of meer metaalachtig, sterk gestippeld; aan de onderzijde bruingeel. Kop van voren rond toeloopend; de zijlobben gebogen en de middellob naar het eind smaller uitloopend. Sprieten slank, langer dan het halve lijf, rood; 1e lid het kleinst, 2e iets grooter, 3e weder iets

grooter, 4e gelijk aan 3 doch dikker, zwartachtig met roode basis, aan de inplanting met een zeer slank tusschenvoegsel, dat bijna voor een afzonderlijk leedje gelden kan, 5e iets korter dan 4, geheel zwart. Oogen bruin, niet bol uitpuilend; ocellen rood. Prothorax zeer breed met den voorhoek eenigermate gedoornd, de zijrand eerst ingebogen, min of meer gezaagd, daarna sterk naar buiten gebogen en naar boven gerigt tot aan den achterhoek, die scherp puntig uitsteekt, van daar naar den achterrandshoek weder gegolfd Spits van het schildje bijna zonder ingedrukte puntjes en dojergeel. Membraan taankleurig met 6 langsaderen. Zuiger eerst geel, dan rood, eindelijk zwart, reikende tot op het midden van het derde segment. Aan wederzijde van de borst twee doffe bloedkleurige vlekken; in de grootste daarvan de geurspleet, die zeer klein is. De 2e ring van het achterlijf met een stompen doorn tusschen de heupen der achterpooten uitstekende. Insnijdingen van het achterlijf, stigmata en dwarsstreepjes daaronder donkerbruin. Pooten lang, geelachtig rood met zwarte stippen.

Vrij gemeen op boomen en schuttingen. Aangetroffen in de provincien Holland (N. en Z.), Utrecht, Gelderland, Groningen, Noord-Brabant en Limburg; stellig door het geheele Rijk voorkomende.

2. *Cimex lituratus* Klug.

Plaat 6. fig. 9 en 9*a*.

Burm. *Handb.* II. 365. n°. 3. — Hahn, *W. Ins.* II. 62. tab. 49. f. 151 (*purpuripennis*).

Lengte 10—12 mm. Herkenbaar aan den langen doorn tusschen de achterpooten. Aan de bovenzijde vaal olijfgroen, soms met rood gemengd op borststuk en dekschilden, altijd met zwart gestippeld; onderzijde vuilgeel. Oogen lichtgroen of lichtbruin; ocellen geel. Sprieten rood; de beide laatste leedjes soms bruin; lid 2, 3, 4 bijna even lang. Zijrand van thorax en bovenvleugels met een smal geelachtig wit zoompje. De van boven zigtbare rand van het abdomen geel of roodgeel, aan de uiterste punten

doornachtig. Spits van het schild gelijk van kleur met het overige. Stigmata van den buik groot, rond, zwart. Pooten geel met roode of bruingele tarsen. De doorn van het achterlijf steekt uit tot voorbij de middelheupen.

Bij Utrecht gevangen door den heer Six; bij Breda in Mei en Junij tegen ijpenstammen door Heylaerts. Op berken en brem in September en October bij Wassenaar en Noordwijk de type en de var. (met roode dekschilden) de Graaf. De fraaije verscheidenheid ook door mij gevangen in Augustus 1866 bij Wordt-Rheede in Gelderland.

3. *Cimex prasinus* L.

Plaat 6. fig. 10.

Linn. *S. N.* 2. 722, 49. — Fabr. *S. Rh.* 166, 58 et 167, 59 (*dissimilis*). — Panz. *Fn. Germ.* 33. f. 15. — Hahn, *W. Ins.* II. p. 60. tab. 49. f. 149. — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 6. f. 49 et 50. — Burm. *Handb.* II. 370, n°. 17 (*dissimilis*). — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 130.

Lengte 11—13 mm. Buik ongedoornd. Van boven grasgroen, sterk gestippeld, van onderen geelachtig groen of oranjeachtig. De zijlobben krom naar elkander gebogen en elkaâr voor de middellob somtijds aanrakende. Oogen lichtgrauw of grijs; ocellen geel. Sprieten van vorm nagenoeg als bij de vorige soort, doch het 2e lid iets langer; lid 1—3 groenachtig geel, 4 rood, 5 rood aan de basis, verder bruin. De sprieten zijn ingeplant op een *hoekig* voetstuk. Zuiger groen of groengeel, reikende tot de basis van het achterlijf. Zoom van den zijrand van thorax en dekschilden groen (*Prasinus*) of roodachtig geel (*Dissimilis*). Schildje met een zweem van geel aan de spits. Voorhoeken van den thorax soms met een fijn stekeltje, achterhoeken nooit veel uitstekend, altijd stomp toegerond. Membraan rookkleurig met 5 uit eene basaal-cel ontspringende en soms zich vertakkende aderen. Zijrand van het abdomen, van boven zigtbaar, òf groen, òf olijfbruin met roode randen. De middel- en achterborst aan de zijden roodgevlekt; de punt van den zoom der geurspleet

zwart. Stigmata soms met bruine randen. Pooten groen met roode of lichtbruine tarsen; de midden- en achterdijen hebben dikwijls aan hun' voorkant een zwart stipje even voorbij de helft.

De beide varieteiten gemeen, gevangen in Junij, Julij, Augustus te Leyden, Bleiswijk, Warmond, Sassenheim, Utrecht, Driebergen, Renkum, Oosterbeek, Rheede en Groningen; in Augustus op wilgen te Breda.

4. *Cimex Baccarum* L.

Plaat 6. fig. 11.

Linn. *S. N.* 2. 721, 45. — Fabr. *S. Rh.* 172, 92. — Panz. *Fn. Germ.* 33, 20. — Flor, *Rh. Livl.* I. p. 157. — En vele andere schrijvers.

Lengte 9—11 mm. Zoo algemeen bekend, dat eene uitvoerige beschrijving overbodig is. Herkenbaar aan den ongedoornden buik, de vrij stompe schouders en de kleur, vooral die der sprieten. Bovenzijde grauw met zwarte stipjes, corium gewoonlijk paarsachtig van tint, eind van het schildje geel, zoom van het achterlijf zwart en lichtgeel geblokt. Onderzijde vaalgeel, op den buik met vrij groote zwarte stippen. Eerste lid der sprieten vaalgeel, 2e, 3e, 4e zwart met vaalgele basis en spits, 5e zwart met vaalgele basis.

Alom zeer gemeen. Lastig in moestuinen, waar men haar veel op frambozen aantreft.

5. *Cimex oleraceus* L.

Plaat 6. fig. 12.

Linn. *S. N.* 2. 722. 55. — Fabr. *S. Rh.* 177, 112. — Panz. *Fn. Germ.* 32 f. 12. — Hahn, *W. Ins.* I. 182. t. 29. fig 94. — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 2. f. 16. — Burm. *Handb.* II. p. 368, n°. 11. — Flor, *Rh. Livl.* p. 147.

Lengte 6 – 7 mm. Donkergroen, blaauwgroen of groenachtig zwart aan de bovenzijde, zwart met groenen weerschijn aan de onderzijde. Fijn gestippeld op kop en dekschilden, grof op het

midden van den prothorax, rimpelig op het schildje. De buitenrand der zijlobben eenigzins naar boven omgeslagen. Sprieten zwart, het 2e lid langer dan het 3e. Zuiger zwart, reikende tot aan de middelheupen. Wit, geel of rood gekleurd zijn (evenwel niet standvastig, want er is verbazend veel verschil in de individuen) 1°. aan de bovenzijde de voorrand van den kop, de voorrand van den prothorax (smal), zijne zijranden (breed), eene breede streep in de lengte over het midden, 2 punten in de hoeken van het schildje, twee scheeve vlekken op het midden, de spits van het schildje, de zijrand van het corium aan de basis, eene vlek aan den achterrand, schuin naar het midden gebogen; 2°. aan de onderzijde, de plek van inplanting der sprieten, de zoom van thorax, dekschilden en abdomen, eenige vlekken aan de heupen. Voorts zijn aan de pooten de knieën en een band om de scheenen wit of geel. De membraan is wit, met eene zwarte vlek op het midden of zwart met witten zoom.

Bij eene varieteit is het abdomen wit of geel met 5 rijen zwarte vlekken en zijn de dijen wit aan de basis tot over de helft.

Op verschillende plaatsen in ons land in zekeren overvloed gevangen, als bij Haarlem en Leyden, in de duinen bij Scheveningen, bij de Bildt in April, te Driebergen in Augustus, te Zutphen, bij Brummen in Augustus, in Noord-Brabant.

De vermelde varieteit vond de heer Schubärt bij Utrecht.

Gen. 12. Acanthosoma Curt.

Ligchaam van gedaante als bij het vorige genus, doch somwijlen lang gerekt, steeds vrij bol even voorbij het midden van het halsschild en van daar naar voren scheef neergedrukt. Kop plat met de middellob aan het uiteinde breeder en verder uitstekende dan de zijlobben. Oogen middelmatig, ocellen vrij groot en vrij digt bijeenstaande. Zuiger tot aan de middenheupen reikend. Sprieten zoo lang als het halve lijf, slank, voor de oogen ingeplant, zoodat het 1e lid van boven geheel zigtbaar is. Prothorax met vrij sterk uitstekende, soms doornvormige achter-

hoeken, de achterrandhoeken meestal duidelijk. Schildje driehoekig, noch breed, noch lang, derhalve eer klein te noemen, de spits in gedaante van een lancetvormig uitsteeksel. Dekschilden met zeer scheeven achterrand ver voorbij het schildje uitstekend; membraan lang, voorbij het abdomen reikend, met 6 of 7 aderen, van welke 3 uit eene basaalcel ontspringen. Pooten lang en slank met *tarsen van 2 leedjes* (zie fig. 13 *b*). *Voor- en middenborst met eene* verticaal uitstekende, platte of *half schijfvormige kiel*, tegen welke van onderen aankomt een zeer lange doorn van het 2e achterlijfs-segment.

Tafel der soorten.

1. (4) Achterhoeken van den prothorax doornachtig uitstekend.
2. (3) De doorn stomp. Lengte des insects 14 mm. *haemorrhoidale.*
3. (2) De doorn zeer puntig. Lengte d. ins. 8 mm. . . . . *ferrugator.*
4. (1) Achterhoeken van den prothorax weinig uitstekend.
5. (6 en 7) Membraan met een driehoekig bruin vlekje aan den buitenrand . . . *haematogaster.*
6. (5 en 7) Membraan met een zwart streepje in het midden . . . . *clypeatum.*
7. (5 en 6) Membraan met bruin en wit gemarmerd . . . . *griseum.*

1. *Acanthosoma haemorrhoidale* L.

Plaat 6 fig. 13.

Linn. *S. N.* 2. 720 55. — Fabr. *S. Rh.* 160. 27. — Wolff, *Ic. Cim.* t. 1. f. 10. — Burm. *Handb.* II. p. 360. n°. 3. — Curt. *Brit. Ent.* I. pl. 28. — Hahn, *W. Ins.* II. 71. tab. 52. f. 158. — Panz. *Fn. Germ.* 114, 12. — Flor, *Rh. Livl.* p. 99.

Lengte 14—16 mm. Groenachtig geelbruin of bruinrood, aan de onderzijde lichter. Sprieten bruin of zwart met het 1e of de 2 voorste leden rood; lid 1 zoo lang als de kop. Deze meer

of min, soms alleen voor de ocellen met zwarte stippen bezet. Zuiger geel met zwarte spits, reikt tot aan de middenheupen. Prothorax sterk met zwarte ingedrukte putjes bezet, behalve eene fijne middellangsstreep en twee knobbels achter den voorrand; de zwarte putjes hoopen zich op naar de sterk uitstekende achterhoeken toe, zoo dat deze, behalve aan den zoom van den zijrand, geheel zwart zien. Het schildje met minder en dus wijder uit een staande stippen; zijn spits glad. Dekschilden fijner gestippeld dan de thorax, membraan geel. Het achterlijf onder de vleugels menierood met driekoekige zwarte vlekken aan de basis. De doorn van het achterlijf aan de onderzijde (verg. fig. 15*a* . . . α) strekt tot aan de voorste heupen en ligt op zijde tegen de borstplaat (β) aan. Het achterlijf is vrij scherp kielvormig; de achterhoeken van het 6e segment zijn bij het wijfje nog al scherp, bij het mannetje afgerond. De pooten zijn geel of roodachtig geel met bruine tarsen.

Door de heeren de Graaf, van der Wulp, Herklots en mij in Holland gevonden (eenmaal in December), door den heer Six bij Utrecht, door den heer Heylaerts te Breda in Junij en door wijlen den Schout-bij-nacht Ver Huell te Arnhem.

2. *Acanthosoma haematogaster* Schranck [1]).

Plaat 6. fig. 14.

Schranck, *Ins. Austr.* 270, 520. — Fabr. *S. Rh.* 170, 84 (*lituratus*). — H.-Sch. *Fn. Germ.* 115, f. 13. 14. — Wolff, *Ic. Cim.* tab. 2. f. 14. — Burm. *Handb.* II. p. 360. n°. 4. — Flor, *Rh. Livl.* 101 (*dentatum* de G.)

Lengte 9—10 mm. Sterk op den vorigen gelijkend, doch veel kleiner en gewoonlijk glanziger, als gevernisd. Kleur olijfgeel met zwarte stippen; de achterrand van het halsschild dikwijls, de basis van het schildje (in het midden) en aan de dekschilden de beide binnenranden bloedrood. Bij een mijner voorwerpen zijn beide dekschilden geheel van die kleur. Verdere

[1] Schranck schreef *Haemagaster*, 't geen door Burmeister tot *Haematogaster* verbeterd werd.